

brud, men nogen ny samlet reference-ramme har ikke for alvor formået at slå igennem. Fagets opsplitning i en række underdiscipliner uden kommunikation med »resten« er kendes i mange artikler som en fare. Ligesom begrebet isolation nok er et lurende spøgelse: en alt for teknisk præget »videnskabelig« historieskrivning er just ikke publikumsvenlig. I samme grad som analysen indtager fortællingens plads synker læsernes antal tilsvarende. Det er derfor med en vis tilfredsstillelse en af forfatterne konstaterer, at Christopher Lasch's to sidste bøger, om henholdsvis ægteskabet og det moderne menneske, samt Le Roy Ladurie's bog om Montaignou, faktisk i USA har opnået salgstal, der ellers kun nås af militærhistoriske værker! Men naturligvis – den videnskabelige historie må gå de veje, den finder mest lovende. På den anden side er den videnskabelige historie jo også selv underlagt de samme sociologiske tvangsmekanismer, som historikerne gerne vil analysere hos andre, som f. eks. rekrutterings- og uddannelsesmekanismerne.

Der hersker bred enighed om – også i disse bøger – at historikernes professionalisering i slutningen af det 19. årh. betød en ændring i historiens form og indhold, og der synes ligeledes at være enighed om, at den ændrede sociale rekruttering af fagets udøvere, der fandt sted i 60-erne (ikke bare i DK!) har haft en væsentlig indflydelse også på ændringen i interesseobjekt. Om denne iagttagelse er rigtig er vel diskutabelt. Selv tror jeg ikke den sociale rekruttering, men derimod *mængden* var det afgørende. Den etablerede historiefattelse døde massedøden. Til gengæld var det nok sociale og politiske omvæltninger i det omgivende samfund, mere end den sociale rekruttering, der fik betydning for fagets ændrede indhold. Men det var nok alt i alt en frugtbar udvikling. Derfor kan man alligevel godt – som nærværende anmelder – mene, at menneskelige motiver på det besluttende magtniveau stadig er af afgørende betydning for historiens gang, og derfor det mest interessante studieobjekt, selv om motiver og handlinger naturligvis ikke er struktur-uafhængige. Og endelig kan man jo anføre den sædvanlige indvending: det er stadig ikke lykkedes at etablere forbindelsen mellem struktur og handling/begivenhed.

Man kunne anføre mange andre ting om de seneste års udvikling ligesom man kunne fordybe sig i detaljerne i de enkelte indlæg, men det ville i sig selv kræve en større afhandling, og i stedet er begge bøger hermed anbefalet på det varmeste som vejvisere i fagets seneste vækst.

Til sidst kunne man måske også anstille nogle betragtninger over historiens paradoksale situation: En række forfattere i de her anmeldte bøger viger ikke tilbage for at betegne de sidste 10–20 år som et afgørende nybrud i fagets historie på linie med begivenhederne i begyndelsen og slutningen af det 19. årh.; samtidig må man konstatere – og dette gælder ikke bare Danmark – at fremtidsudsigterne for færdiguddannede historikere aldrig har været dårligere, ligesom fagets fremtid i skolesystemet i en række lande fortsat synes uvis!

Inga Floto

Leon J. Goldstein: Historical Knowing. Austin og London, University of Texas Press, 1976. xxviii + 216 s., noter, bibliografi og index. \$ 12.50.

Introduktionen, *Historical Constitution and the Philosophy of History*, er faktisk bogens centrale del. Heri fremsættes 'the constructionist thesis' (Goldstein bryder sig ikke om udtrykket og anvender i stedet 'historical constitution'). Denne tese går ud på, at:

'The course of events is introduced by an intellectual process of hypothetical reconstruction to make sense of what he [historikeren] has and knows [altså 'evidence']. . . . [og] when we think of the verification of historical propositions [kan vi ikke bruge det, der postuleres som værende verifikationsmetoden i den meste

empiri, nemlig observation under en eller anden form, men] must consider their genesis and function within the context of inquiry in which they emerged.' (15 et. al.).

Denne tese hviler på nogle grundantagelser eller ræsonnementer, der udredes i introduktionen. En af disse er, at historien er 'an epistemically licit discipline', der fortjener at blive taget alvorligt på sine egne betingelser, i stedet for at lade sig kujonere og imponere af importerede erkendelsesparadigmer fra erkendelsesteori og naturvidenskab. Goldstein hævder, at den overvældende grad af enighed, der trods alt findes i historievitenskaben, taler for sig selv, og at man derfor i stedet for at koncentrere sig om, hvorvidt historie lever op til importerede erkendelsesidealer, skal koncentrere sig om historikernes egne 'ways of knowing', om historie som aktivitet eller 'enquiry', og ikke som 'mode of discourse'. Det er ligeledes en grundantagelse, at historie er en intellektuel disciplin, ikke en perceptuel erkendelsesform, og at en realistisk historiefilosofi, gør historisk erkendelse umulig, fordi der hævdes, at det, det drejer sig om er at finde fortiden (sådan som den var, da den var nutid), og at en sammenholdning med denne fortid (ved korrespondenstest) uafhængigt af erkendelsen af den kan tjene som prøvesten for historisk rekonstruktion.

Goldstein skelner derfor imellem den *virkelige* fortid og en *historisk* fortid, således som erkendt ved historisk rekonstruktion ('what evidence compels us to believe'). Den virkelige fortids eksistens benægtes naturligvis ikke, men den anses for tom. Der findes ingen tilgang til den virkelige fortid, der kan lade den stå over og udenfor historikernes rekonstruktioner og derfor fungere som prøvesten for disse, da den kun kan gives indhold ved hjælp af historikernes rekonstruktioner (s. xii-xiii, xxi). I tråd med disse ræsonnementer, anser Goldstein det for illusorisk at forsøge at argumentere for tesaerne ved hjælp af en traditionel demonstration af deres rigtighed, resten af bogen kan derfor ikke (som vedgået af forfatteren selv) anses for at være en sådan kæde af argumenter for positionen. Goldstein vil med sine eksempler henlede opmærksomheden på 'the particular features of a way of knowing', og herudfra søge svar på, hvad erkendelsesteoretiske begreber, såsom objektivitet, verifikation o. l. kan betyde for historikeren (xv-xvi). Underforstået, naturligvis, at dersom udredningen virker overbevisende, støttes tesaerne.

De efterfølgende kapitler behandler en række erkendelsesteoretiske problemer belyst ved forskellige alternative positioners (især realismens og narrativismens) forkæmpere for ved kritik af dem sammenholdt med praktiske historiske eksempler, at pege på en ny (konstruktivistisk) måde at indholdsbestemme disse begreber. De problemer, der især behandles er (1) reference og verifikation (Danto, White, o.a.); (2) realisme og skepticisme (Beard, White, Mandelbaum, og korrespondensteori i almindelighed); (3) historiske facts (Becker, Langlois & Seignobois, Marrou o.a.); (4) enighed og uenighed (Nagel, Gallie, Collingwood); (5) den narrativistiske tese (White, Dray, Gallie, Danto); (6) objektivitet (Kant, Dilthey, Collingwood). (Collingwoods forfatterskab er i det hele taget af afgørende betydning for tesaerne i *Historical Knowing*. Groft sagt fremsættes der ikke meget i *Historical Knowing* (selvom uenigheder naturligvis kan findes), der ikke allerede kan findes hos Collingwood, især hvis de upublicerede manuskripter inkluderes. Goldstein fremsætter blot positionen langt klarere, mere sammenhængende og tilgængeligt end hos Collingwood, hvor den fremsættes under en sådan form, at man kan diskutere, om ovennævnte fortolkning af ham er rimelig. Det problem har vi i det mindste ikke med Goldstein.

Goldsteins bog er dog, som det fremgår, ikke særlig klart opbygget, og der er mange gentagelser. Ikke alle de praktiske eksempler føles lige relevante (en diskussion af Ken-

singtonstenen og en irsk koloni baseret på én gravsten (fra Collingwood) er vel nok de ringeste; men til trods herfor bevarer bogen, ikke mindst på grund af dens direkte tilgang til problemerne uden lange teoretiske udredninger en direkte appeal, og undgår at tabe et stadigt eksisterende teorifjendtligt publikum ved at henvende sig direkte til praktiserende historikere med udgangspunkt i deres egen situation. Man tilgiver selv Kensingtonstenen (Goldstein er trods alt 'kun' filosof), når man skånes for uinteressant monegaskisk flagning og frostsprængte kølere. Om denne appeal er dyrekøbt kan diskuteres, det vil i høj grad afhænge af, hvorfra kritikken kommer. Dersom man ikke totalt ønsker at forlade erkendelsesteoriens grund, er det uomgængeligt, at positionen har problemer med kohærens og konsensus, som Goldstein (og brugere), hvor meget han end anser dem for skinproblemer i lys af disciplinen selv, under en eller anden form alligevel bliver nødt til at forsøge at få større klarhed over end i *Historical Knowing*. Det ville have været ønskeligt, om Goldstein selv havde gjort sig den ulejlighed at behandle disse spørgsmål i flere detaljer, og at give en mere præcis udredning af den fundamentale realisme-konception, i stedet for som nu i vidt omfang at overlade det til en ikke udelt venligtsindet kritik.

Goldstein har allerede fået svar på tiltale fra narrativisterne (J. L. Gorman, *History & Theory*, XVI, 1977, s. 66-80), der skælder ham ud for manglende filosofisk 'refinement'; og fra realisterne (P. H. Nowell-Smith, *ibid.* beiheft 16, s. 1-28), der accepterer konstruktivismen som metodologi, men afviser tesernes filosofiske implikationer. Nowell-Smith mener i øvrigt, at konstruktivismen som metodologi er fuldt forenelig med en mindre ekstrem realisme, end den stråmand (krads naivrealisme), som han hævder Goldstein angriber. W. H. Walsh (*ibid.* s. 53-71) angriber Goldstein for ikke åbent at bekende sig til idealismen, og forsøger i øvrigt at redde konstruktivismen filosofisk på kantiansk grundlag. Walsh er nok den mest venligtsindede af kritikerne, selvom alle fremhæver *Historical Knowing* som et 'achievement', de mangler, de ser i den, til trods. Goldsteins eget svar (*ibid.* s. 29-52) viser, at en del af den rejste kritik bygger på misforståelser - hvoraf en del kunne have været undgået, hvis Goldstein havde været mere eksplicit (specielt Nowell-Smiths for at angribe en stråmand, og Walsh for subjektivisme og uklar selvplacering, da nøje gennemlæsning af *Historical Knowing* giver ansatser til at foregribe og undgå denne kritik). Anden kritik derimod, og herunder specielt problemerne omkring konsensus og kohærens virker ikke så umiddelbart affejelig. Reaktionen viser dog tydeligt, at Goldstein formentlig trods alt har haft ret i sin vurdering af, at det var vigtigt, at undgå verbal kontrovers på forhånd, da kritikerne har vist langt mindre villighed til at gå ind for forsøget på en eventuel omformning af indholdsbestemmelser af f. eks. verifikation og reference, end til at kritisere Goldstein for mangler i forhold til en på forhånd antagen betydning af sådanne begreber ud fra traditionel erkendelsesteori.

Goldstein synes også at yde løsninger i lys af positionen, f. eks. på spørgsmålet om tidligere historiografis indplacering, forklaring på, hvorfor historikeren legitimt kan erkende noget som ingen i fortiden erkendte, eller *kunne* erkende, på generationernes omskrivning af historien og standpunktsperspektivisme i det hele taget. Der synes derfor nok så megen grund til *først* at diskutere det indhold Goldstein forsøger at give en række nøglebegreber, før man afviser ham på formelle kriterier.

Margit Hurup Nielsen